

این جا امانت است

با طبیعت مهربان باشیم

حسین امینی پویا

طبیعی دیگر، امانت‌های خداوند در دست او هستند و او به اذن خداوند است که می‌تواند از طبیعت استفاده کند. پس وی هرگز نباید و نمی‌تواند با احساس مالکیت مطلق نسبت به طبیعت و عناصر آن، برای بهره‌مندی هرچه بیشتر از طبیعت آن را تخریب کند یا آلوده سازد؛ همان کاری که اینک بسیاری به دلایل گوناگون، از جمله جهل، فقر و سودجویی به آن مشغول‌اند.

طبیعت، تسبیح‌گوی حق

متأسفانه بشر امروز در برخورد با طبیعت دچار سوءتفاهم شده است. باید دانست، اولاً موجودات طبیعی به علت رابطه‌ای که با خدا دارند، مقدس هستند. چرا که از نظر قرآن، همه اجزای طبیعت همواره تسبیح‌گوی حق هستند. ثانیاً در استفاده از محیط زیست، انسان و گونه‌های متفاوت گیاهی و جانوری همه سهم دارند و زمین خانه مشترک همه آن‌هاست. قرآن کریم می‌فرماید: «ما باران را به فراوانی فرو باریده‌ایم. سپس زمین را به خوبی شکافته‌ایم، در آن دانه‌ها روینده‌ایم و انگور و سبزی تازه و زیتون و درخت خرما و باغ‌های

سربه‌هم آورده و میوه و علف تا بر خورداری،

شما را باشد و چارپایانتان را اعبس/ ۳۳-

[۲۵]. پس همه حق حیات دارند و همه

محترم‌اند. بله جان‌داران اعم از گیاهان

و حیوانات - از نظر اسلام در بالاترین

حق، یعنی حق حیات، و شریف‌ترین

حق، یعنی حق بزرگداشت و احترام،

با انسان مشترک‌اند. آدمی باید به

حق موجودیت و حیات آن‌ها در کنار

خود گردن بنهد. با این آموزه‌ها انسان

دین‌دار همان‌گونه که سپاس و عشق خود

را نثار پدر و مادر خود می‌کند، به طبیعت

نیز احترام می‌گذارد و به آن عشق می‌ورزد. او

می‌داند که این خاک است که با سخاوت تمام،

داشته‌های نهفته در خود را مستقیماً و از طریق

گیاهان یا با تغذیه حیواناتی که غذای انسان

می‌شوند، در اختیار انسان قرار می‌دهد، و این آب

است که حیات انسانی و باروری خاک را مدیون

خود کرده است.

چگونه می‌شود طبیعت را شناخت؟

انسان با روابطش زندگی می‌کند؛ روابطی که با خدا، خودش، هم‌نوعانش دارد، و روابطی که با طبیعت دارد و نیازهای مادی‌اش را با بهره‌برداری از آن برطرف می‌سازد. آدمی همین که پا به دنیا می‌گذارد، اولین چیزی که در برابرش خودنمایی دارد و تا آخر همراهی‌اش می‌کند، طبیعت است. شناخت این همراه یکی از ضروری‌ترین شناخت‌هاست. به‌واسطه همین شناخت است که آدمی می‌تواند به مؤلفه‌های یک ارتباط درست برای سلامت و تداوم حیات دست یابد. اما چگونه می‌شود طبیعت را شناخت! طبیعت زبان ندارد که به انسان بگوید چگونه با وی روبه‌رو شود؛ بی‌آن که انسان ضروری ببیند یا طبیعت از بین برود. انسان برای کشف این قواعد تنها دو راه پیش‌رو دارد: یکی آن که از خالق طبیعت، یعنی خداوند بزرگ، بپرسد، دیگر این که خود دست به کار شود و ناچار به روش آزمون و خطا، شیوه ارتباط و بهره‌برداری درست از طبیعت را بیاموزد.

بحران عظیم زیست محیطی

آن‌چه امروزه به‌عنوان بحران عظیم زیست‌محیطی می‌شناسیم، حاصل انتخاب روش نادرست ارتباط با طبیعت و بهره‌برداری نامناسب از آن است. مطمئناً تا تصور آدمی از خودش و طبیعت تغییر نیابد و تصحیح نشود، و پایه‌های جدیدی منطبق بر آموزه‌های دینی، برای رفتار خود بنا نکند، در، هم‌چنان بر همان پاشنه خواهد چرخید و این سیکل هم‌چنان معیوب خواهد ماند. بله بشر به تغییر دیدگاه نیاز دارد؛ به‌ویژه آن که در نگاه دینی، آن‌چه روی زمین وجود دارد برای انسان آفریده شده [بقره/ ۲۹]، و تکلیف آدمی آن است که با کار و کوشش، به عمران و آبادی زمین بپردازد [هود/ ۶۱].

امانت‌های خدا

باید بدانیم که انسان نمی‌تواند به هر شکل که خواست در طبیعت دخل و تصرف کند. او در واقع مالک چیزی نیست. زمین و هر امکان

به این احادیث توجه کنید

- زمین، مادر شماسست و با شما مهربان است [پیامبر (ص)، النوادر راوندی، ص ۱۰۴].
- هر کس درخت محتاج آبیاری (درخت سدر یا تاغی) را سیراب کند، چنان است که مؤمن تشنه‌ای را سیراب کرده است [پیامبر(ص)، بحارالانوار، ج ۶۶، ص ۱۱۳].
- شکستن شاخه یک درخت هم چون شکستن بال فرشتگان است [پیامبر(ص)، کافی، ج ۶، ص ۵۲۸].
- آغل گوسفندان را همیشه پاکیزه کنید. ترشحات بینی آن‌ها را بگیرد [پیامبر(ص)، بحار، ج ۶۴، ص ۱۵۰].
- پشت چارپایان را صندلی قرار ندهید (و روی آنان ننشینید و گپ بزنید)، زیرا چه بسا چارپایی سواری، از انسان سوار بر آن بهتر باشد [پیامبر(ص)، نوادر راوندی، ص ۱۴].
- به صورت چارپایان و هر موجودی که زنده است نزدیک، زیرا که تسبیح خدا می گویند [امام علی(ع)، وسائل، ج ۸، ص ۳۵۴].
- هر حیوانی - پرنده یا غیر آن - که به ناحق کشته شود، در روز قیامت از شکارچی خود شکایت خواهد کرد [پیامبر(ص)، میزان الحکمة، ج سوم، ص ۱۳۴۷].
- امام صادق(ع) فرمود: «خداوند زنی را عذاب خواهد کرد برای گریه‌ای که در بند کرد تا از تشنگی مرد» [الحیة، ج ۸، ص ۲۶۲].
- پیامبر(ص) شتر بسته‌ای را دید که جهازش هم چنان بر پشتش بود (در حالی که در این گونه موارد جهاز را از پشت شتر برمی‌دارند تا استراحت کند). پیامبر(ص) فرمود: «صاحب این شتر کجاست؟ به او بگوئید خود را برای بازخواست روز قیامت آماده سازد» [میزان الحکمة، ج سوم، ص ۱۳۴۵].
- پیامبر(ص) از به جان هم انداختن حیوانات نهی می‌فرمود [میزان الحکمة، ج سوم، ص ۱۳۴۹].
- پیامبر(ص) از سوزاندن حیوانات و از کشتن زنبور عسل نهی می‌فرمود [الحیة، ج ۸، ص ۲۵۷].

با این آموزه‌هاست که مؤمن هیچ جان‌داری را نمی‌آزارد، حتی هیچ برگی را بی‌جهت از شاخه‌ای نمی‌کند. پس دوست داشتن طبیعت فقط نگاه‌داری و مواظبت از چند گل‌دان - آن هم شخصی - در آپارتمان یا آبیاری و رسیدگی به باغچه کوچک گوشه حیاط نیست، برای دوست داشتن طبیعت باید سینه‌های فراخ و عشقی فراگیر داشت و با همه مهربان بود.

